

PWYLLGOR LLYWIO'R GYMRAEG

Cofnodion cyfarfod o'r Pwyllgor Llywio'r Gymraeg a gynhaliwyd yn Ystafell Bwllgor 1a, Neuadd y Sir, Rhuthun, Dydd Mawrth, 19 Mawrth 2019 am 10.00 am.

YN BRESENNOL

Y Cyngorwyr Ellie Chard, Huw Hilditch-Roberts, Arwel Roberts, Anton Sampson, Graham Timms (Cadeirydd), Joe Welch ac Emrys Wynne.

Arsylwr – y Cyngorydd Meirick Davies

HEFYD YN BRESENNOL

Cyfarwyddwr Corfforaethol Cymunedau (NS); Arweinydd Tîm – Cyfathrebu a Rheoli Ymgyrchoedd (GW); Swyddog yr Iaith Gymraeg (MC); Swyddog Moderneiddio Addysg (IBR); Rheolwr y Rhaglen Moderneiddio Addysg (JC) a Gweinyddwr Pwyllgorau (KEJ).

MATERION O HYSBYSIAD

Diolchodd y Cadeirydd i'r swyddogion a phawb a fu wrthi'n trefnu a chymryd rhan yn Eisteddfod gyntaf Staff y Cyngor ar 1 Mawrth 2019, a fu'n llwyddiant ysgubol. Rhoes longyfarchiadau hefyd i Gymru am ennill y Gamp Lawn ym Mhencampwriaeth y Chwe Gwlad 2019.

1 YMDDIHEURIADAU

Y Cyngorwyr Ann Davies, Tony Flynn a Tony Thomas (Is-gadeirydd).

2 DATGAN CYSYLLTIAD

Ni ddatganwyd unrhyw gysylltiad.

3 MATERION BRYD FEL Y'U CYTUNWYD GAN Y CADEIRYDD

Ni chodwyd unrhyw faterion bryd.

4 COFNODION

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod Pwyllgor Llywio'r Iaith Gymraeg a gynhaliwyd ar 9 Hydref 2018.

Cywirdeb – Sylwodd y Cyngorydd Meirick Davies (1) nad oedd y Cadeirydd a'r Is-gadeirydd wedi'u henwi yn y cofnodion yn ôl yr arfer, a (2) ar dudalen 8, eitem 7: dylid galw'r ysgol yn Ysgol Glan Clwyd yn y cofnodion Cymraeg a'r rhai Saesneg, ac nid '*Glan Clwyd School*'.

Materion yn Codi – Tudalen 6, Eitem 5: Rôl Hyrwyddwyr yr Iaith Gymraeg. Holodd y Cadeirydd ynglŷn ag ystyr yr ail bwynt bwled, 'Roedd y Pwyllgor yn pryderu ynglŷn â'r gofyniad am siaradwyr Cymraeg' – cadarnhaodd y swyddogion fod a wnelo hyn â'r drafodaeth ynglŷn â thrafferthion recriwtio ar gyfer rhai swyddi proffesiynol lle'r oedd mynnu bod y Gymraeg yn hanfodol i'r swydd yn ei gwneud yn anos fyth.

PENDERFYNWYD y dylid, yn amodol ar yr uchod, derbyn cofnodion y cyfarfod blaenorol a gynhaliwyd ar 9 Hydref 2018 a'u cymeradwyo fel rhai cywir.

5 HUNANASESIAD SGILIAU IAITH

Cyflwynodd yr Arweinydd Tîm – Cyfathrebu a Rheoli Ymgyrchoedd adroddiad (a ddsbarthwyd eisoes) ynglŷn â'r dull o hunanasesu sgiliau Cymraeg y staff.

Wrth ymateb i Safonau'r Iaith Gymraeg roedd disgwyl i'r Cyngor gynnal hunanasesiad yn flynyddol, ac roedd y Tîm Cyswllt Adnoddau Dynol yn ymdrin â hynny. Roedd arolygon yn y gorffennol wedi rhoi braslun o'r sgiliau, ond roedd rhywfaint o ansicrwydd a oedd y canlyniadau'n rhoi gwir ddarlun o'r sefyllfa oedd ohoni, a nodwyd fod rhai aelodau o staff wedi dweud nad oedd eu sgiliau cystal ag yr oeddent mewn gwirionedd. Gallai fod amryw resymau am hynny, gan gynnwys diffyg hyder neu er mwyn lleihau disgwyliadau i feithrin cyswllt â phobl yn Gymraeg. Credwyd y byddai gwybodaeth fanylach ynglŷn â'r lefelau hunanasesu'n helpu staff i gwblhau asesiadau mwy cywir a darparu data mwy cynhwysfawr ac ystyrlon fel y gallai gwasanaethau gynllunio eu darpariaeth ddwyieithog. Y bwriad oedd cyflwyno'r un system â Heddlu Gogledd Cymru a Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru, a soniodd Swyddog yr Iaith Gymraeg fwy am y lefelau o 0 i 5. Roedd disgwyl i bob staff gyflawni lefel 1 yn effeithiol, a oedd yn cynnwys cyfarch pobl yn ddwyieithog yn unol â Safonau'r Gymraeg. Câi rhywfaint o waith ei wneud hefyd er mwyn nodi'r ddarpariaeth o ran dysgu Cymraeg, a bwriedid dod ag adroddiad yn ôl i'r Pwyllgor ynglŷn â'r cynnydd gyda hyfforddiant.

Bu'r Aelodau'n trafod amryw agweddau ar yr adroddiad, a chawsant yr wybodaeth ganlynol gan y swyddogion:

- cyfrifoldeb pob gwasanaeth unigol oedd talu am gyrsiau dysgu Cymraeg – roedd y Coleg Cymraeg Cenedlaethol yn darparu rhai cyrsiau am ddim ac anogwyd staff i gofrestru ar eu cyfer
- yn ôl yr arolwg blaenorol roedd oddeutu 29% o'r staff yn siarad Cymraeg, a oedd yn gyson â'r ganran o boblogaeth Sir Ddinbych oedd yn medru'r iaith – fodd bynnag, ni chredwyd fod hynny'n adlewyrchu'r sefyllfa mewn gwirionedd gan y nodwyd fod rhai aelodau o staff wedi tanddatgan eu gallu; roedd angen gweithio gyda'r staff i adnabod rhwystrau rhag asesu lefelau sgiliau'n iawn, a byddai'r system newydd yn hwyluso hynny
- Cynigiwyd cyrsiau Cymraeg ar wahanol lefelau o ran gallu er mwyn sicrhau'r buddion mwyaf posib ar gyfer yr aelodau hynny o staff oedd yn dysgu – Coleg Cambria a'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol oedd yn darparu'r cyrsiau
- roedd oddeutu deugain o aelodau o staff yn dilyn cyrsiau oedd yn addas i'w sgiliau iaith, a'r bwriad oedd gweithio â'r Tîm Cyswllt Adnoddau Dynol wrth lunio llyfryn i'r staff am y cyrsiau ffurfiol oedd ar gael, ynghyd â dulliau eraill anffurfiol

o feithrin sgiliau iaith fel mentora, darparu cyfleoedd i sgwrsio yn Gymraeg, defnyddio llinynnau gwddf i ddynodi siaradwyr Cymraeg ac yn y blaen

- cydnabuwyd hefyd fod rhai aelodau o staff yn dysgu Cymraeg yn eu hamser hamdden, ar ben y ddarpariaeth a gynigiai'r Cyngor, ac nid oedd y data presennol yn adlewyrchu hynny. Hefyd, roedd rhai aelodau o staff yn defnyddio ap i ddysgu Cymraeg – roedd y Tîm Cyswllt Adnoddau Dynol wrthi'n ceisio canfod pwy oedd y rhain, fel y gellid gwneud cofnod ac adlewyrchu'r sefyllfa gyfredol yn well
- nodwyd yr amrywiaeth o ran faint o Gymraeg a gâi ei siarad ym mhrif swyddfeydd y Cyngor, a chytunodd yr aelodau ei bod yn gwneud synnwyr i ganolbwyntio ar siarad Cymraeg a hybu sgiliau iaith i ddechrau, cyn mynd ymlaen i weithio ar Gymraeg ysgrifenedig.

Roedd y pwyllgor yn croesawu'r dulliau oedd ar waith, ac yn cytuno y dylai esbonio'r amryw lefelau sgiliau helpu'r staff i roi darlun mwy cywir o'u gallu. Roedd yr Aelodau hefyd yn falch o glywed y câi staff eu hannog i fanteisio ar wahanol gyfleoedd hyfforddiant, a bod amrywiaeth o gynlluniau eraill ar waith i hyrwyddo'r Gymraeg a hwyluso ei datblygiad. Edrychai'r Cadeirydd ymlaen at dderbyn canlyniadau'r hunanasesiad yng nghyfarfod nesaf y Pwyllgor.

PENDERFYNWYD cymeradwyo'r dull o hunanasesu sgiliau Cymraeg y staff a nodwyd yn yr adroddiad.

6 SAFONAU'R GYMRAEG

Cyflwynodd y Rheolwr Tîm – Cyfathrebu a Rheoli Ymgyrchoedd adroddiad (a ddosbarthwyd eisoes) i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r aelodau ynglŷn â'r cynnydd o ran Safonau'r Gymraeg.

Cyflwynwyd y Safonau yn Sir Ddinbych yn 2015 fel rhan o'r drefn o'u cyflwyno mewn sefydliadau cyhoeddus yng Nghymru, ac roeddent yn deillio'n uniongyrchol o greu Mesur y Gymraeg a swydd Comisiynydd y Gymraeg. Roedd yn ofynnol i Sir Ddinbych gydymffurfio â 167 o Safonau mewn pum maes allweddol – Darparu Gwasanaethau; Llunio Polisiâu; Gweithrediadau; Cadw Cofnodion a Hyrwyddo. Y nod oedd sicrhau y câi'r Gymraeg ei thrin â'r un tegwch â'r Saesneg er mwyn darparu'r gwasanaeth gorau posib i aelodau o'r cyhoedd yn yr iaith o'u dewis. Gwnaethpwyd llawer o waith cyn cyflwyno'r Safonau, ac roedd y Cyngor yn cyflawni rhai ohonynt eisoes – cafwyd ymateb da gan y Gwasanaethau o ran sicrhau cydymffurfiaeth, ac roedd y Cyngor yn cydymffurfio â'r mwyafrif helaeth o'r Safonau. Serch hynny, roedd angen gwneud mwy o waith ynglŷn â hyrwyddo'r ffaith y gellid cynnal cyfarfodydd yn Gymraeg a bod hawl gan bawb a wahoddid i gyfarfodydd i gyfrannu yn Gymraeg. Roedd rhai aelodau o staff yn anghyfarwydd â'r gofynion hynny, ond gellid mynd i'r afael â hynny yn yr wythnosau oedd i ddod drwy gyfathrebu'n rhagweithiol. Byddai'r Cyngor yn dal i hyrwyddo negeseuon ynglŷn â chydymffurfio â Safonau'r Gymraeg, i sicrhau ei fod yn dal i gydymffurfio ar lefel uchel.

Codwyd y materion canlynol yn ystod y drafodaeth a ddilynodd –

- roedd y Pwyllgor yn falch o weld lefel uchel o gydymffurfiaeth â'r rhan helaeth o'r Safonau. Roedd hefyd yn cydnabod y camau a gymerwyd i fynd i'r afael ag achosion o ddiffyg cydymffurfiaeth wrth iddynt godi, gan gynnwys cynllun gweithredu wedi'i reoli a negeseuon rhagweithiol – cydnabuwyd gwaith y Tîm Cyfathrebu Corfforaethol yn hynny o beth, yn ogystal â chefnogaeth Hyrwyddwyr y Gymraeg. Roedd y Swyddogion hefyd yn cydnabod cefnogaeth yr Aelodau ac arweiniad pendant y Cyngor i gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg.
- nodwyd anghysonder rhwng y fersiynau Cymraeg a Saesneg o'r Safonau o ran eu rhifau, a bod yno Safon 29a yn y rhai Cymraeg ond nid y rhai Saesneg, a oedd a wnelo â darparu gwasanaeth cyfieithu ar y pryd o Saesneg i Gymraeg – cytunodd y swyddogion y byddent yn ymchwilio i'r anghysonder hwn gyda'r nod o gadarnhau'r gofynion a sicrhau cysondeb rhwng y fersiynau Cymraeg a Saesneg
- soniodd yr aelodau am eu profiadau eu hunain o gydymffurfiaeth/diffyg cydymffurfiaeth wrth ymwneud â'r Cyngor, a'r trafferthion a gawsant wrth ddefnyddio cyfeiriadau e-bost Cymraeg. Anogwyd yr aelodau i adrodd ynghylch unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfiaeth, a soniodd y swyddogion am y mesurau a gyflwynwyd eisoes er mwyn hwyluso cydymffurfiaeth staff â safonau penodol, gan gynnwys dosbarthu templedi, cardiau cyfarch dwyieithog ffonetig ac yn y blaen. Fodd bynnag, derbyniwyd ei bod yn anochel y byddai rhai achosion neilltuol yn codi ac os oedd staff yn gyndyn o gydymffurfio â'r Safonau dylid eu hannog i wneud hynny; byddai dal i ddefnyddio'r Gymraeg fel mater o drefn yn helpu i ddatblygu'r iaith ymhellach
- cadarnhaodd y swyddogion y câ'r Comisiynydd newydd wahoddiad i gyfarfod o'r Pwyllgor ar ôl ei benodi
- o ran hyrwyddo'r ffaith y gellid cynnal cyfarfodydd yn Gymraeg, cadarnhaodd y swyddogion y dylid cynnig y dewis yn rhagweithiol, a bod angen i staff feddwl ymlaen llaw wrth drefnu cyfarfodydd er mwyn bodloni'r gofynion – cynigiwyd y dewis fel mater o drefn ar gyfer cyfarfodydd cyhoeddus
- nodwyd fod gwahanol awdurdodau lleol a chyrff sector cyhoeddus yn destun gwahanol Safonau na fyddai'n newid ond pe byddai Comisiynydd y Gymraeg yn cymryd golwg o'r newydd ar y safonau hynny, neu pe byddai'r gyfraith yn newid
- cadarnhaodd y swyddogion nad oedd Safonau'r Gymraeg yn Sir Ddinbych yn cynnwys yr ysgolion, ac mai penderfyniad i bob Corff Llywodraethu unigol oedd eu mabwysiadu neu beidio
- byddai'r Pwyllgor Craffu Perfformiad yn adolygu polisi'r Cyngor ar enwau a rhifau strydoedd ar 21 Mawrth 2019.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad a chymeradwyo'r camau gweithredu a gynigiwyd i fynd i'r afael ag unrhyw anawsterau.

7 CANOLFAN IAITH YSGOL GLAN CLWYD

Rhoes y Cynghorydd Huw Hilditch-Roberts ragarweiniad byr a rhywfaint o gefndir i ddatblygu Canolfan Iaith Gymraeg yn Ysgol Glan Clwyd, yn sgil llwyddo gyda chais am grant gan Lywodraeth Cymru. Byddai'r Ganolfan yn cynnig amrywiaeth o gyfleoedd, gan gynnwys darpariaeth cyn ysgol ac addysg i oedolion.

Roedd y Swyddog Moderneiddio Addysg a Rheolwr y Rhaglen Moderneiddio Addysg yn bresennol ar gyfer yr eitem hon, ac fe gyflwynont fwy o fanylion ynglŷn â'r Ganolfan:

- aethpwyd ati i sefydlu'r Ganolfan ar ôl gweld cynnydd yn y galw am addysg Gymraeg, gan gynnwys darpariaeth cyn ysgol
- byddai'r prosiect yn creu seilwaith ar gyfer cyflawni amcanion y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg, ac yn benodol: Deilliant 1 – mwy o blant saith oed yn cael eu haddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg; Deilliant 2 – mwy o ddisgyblion yn parhau i wella eu sgiliau Cymraeg wrth drosglwyddo o'r ysgol gynradd i'r ysgol uwchradd; a Deilliant 7 – cynllunio'r gweithlu a datblygiad proffesiynol parhaus
- roedd y Ganolfan yn ffordd o ddefnyddio'r hen adeilad gwyddoniaeth a fu'n wag ers cwblhau prosiect Ysgol Glan Clwyd ac wedi'i ddal mewn ymddiriedolaeth at ddibenion addysgol
- soniwyd am y broses ymgeisio lwyddiannus, a'r ffaith bod Sir Ddinbych wedi cyflwyno'r achos busnes gorau yng Nghymru. O ganlyniad i hynny cafwyd £1.5 miliwn gan Lywodraeth Cymru drwy Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg a Chyllid Cyfalaf ar gyfer Darpariaeth Blynnyddoedd Cynnar
- ymhelaethwyd ynghylch nodau'r prosiect o ran darpariaeth i ddisgyblion cyn ysgol, cefnogi newydd-ddyfodiaid mewn addysg cyfrwng Cymraeg yng Nghyfnodau Allweddol 2 a 3, cyfleuster ar gyfer datblygu adnoddau Cymraeg, safle posib ar gyfer partneriaid darparu'r Gymraeg, a chynnydd bach yng nghapasiti Ysgol Glan Clwyd. Gellid darparu addysg i oedolion hefyd y tu allan i oriau'r ysgol.
- byddai'r Ganolfan yn helpu i gyflawni nod Llywodraeth Cymru o gael miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

Croesawodd yr aelodau'r prosiect gan ddweud ei fod yn ddatblygiad a buddsoddiad mawr o ran y Gymraeg yn Sir Ddinbych, a rhoesant glod am atgyfnerthu'r cysylltiadau â phartneriaid a'r amrywiaeth helaeth o fuddiolwyr y cynllun. Mewn ymateb i gwestiynau, cadarnhaodd y swyddogion y sefyllfa o ran y fynedfa dros dro i'r Ganolfan newydd, ac ar sail yr amgylchiadau newydd roeddent wedi ymrwmo i drafod y cynigion â'r trigolion gerllaw cyn cyflwyno cais cynllunio ar gyfer newid defnydd. O ran amserlen y prosiect, disgwyliid cwblhau'r gwaith ailwampio erbyn mis Ebrill 2020. Dywedodd y Cynghorydd Huw Hilditch-Roberts fod y buddsoddiad mawr yn dangos ymrwymiad y Cyngor i'r Gymraeg yn Sir Ddinbych. Byddai'n dod â buddion hirdymor ac yn gadael etifeddiaeth i genedlaethau'r dyfodol. Mewn ymateb i gwestiynau ynglŷn â threfniadau cludiant, cadarnhaodd y byddai'r sir gyfan yn elwa ar y Ganolfan newydd, ac y byddai'r gwaith peripatetig yn parhau.

PENDERFYNWYD derbyn a nodi'r cyflwyniad ynglŷn â Chanolfan Iaith Gymraeg Ysgol Glan Clwyd.

Ar yr adeg hon (11.10 am) cymerodd yr aelodau egwyl am luniaeth.

8 YMATEB GAN SWYDDFA COMISIYNYDD Y GYMRAEG

Esboniodd yr Arweinydd Tîm – Cyfathrebu a Rheoli Ymgyrchoedd fod swyddogion Swyddfa'r Comisiynydd yn cynnal gwiriadau ar hap er mwyn asesu pa

wasanaethau'r Cyngor oedd ar gael drwy gyfrwng y Gymraeg, ac asesu ansawdd y rheiny. Rhoes Swyddog yr Iaith Gymraeg gyflwyniad *PowerPoint* ynglŷn â'r ymateb a gafwyd fis Rhagfyr 2018, gan gynnwys y wybodaeth ganlynol:

Archwiliad Monitro 2017/18 –

- ymatebodd y Cyngor i bob e-bost Cymraeg a phob ymholiad yn Saesneg ar *Facebook*
- fe gymerodd 11 diwrnod i ymateb i un ymholiad Cymraeg ar *Facebook* a 10 diwrnod i ymateb i'r un ymholiad yn Saesneg – nid oedd rheswm amlwg dros yr anghysonder
- nid oedd yr ymatebion i negeseuon *Facebook* yn cynnwys datganiad ynglŷn â gohebu yn Gymraeg – penderfynwyd cynnwys datganiad ar y dudalen *Facebook* i ddweud y croesewid gohebiaeth yn Gymraeg a Saesneg.

Mesur llwyddiant – argaeledd ac ansawdd gwasanaethau

- dull newydd o asesu sgiliau Cymraeg y staff
- hyfforddiant Cymraeg i staff
- cynlluniau i gefnogi staff – Clwb Cerdded Cymraeg/Eisteddfod y Cyngor/Côr Staff/Hysbysebu'r Safonau

Mesur llwyddiant – annog defnydd o'r Gymraeg/deall profiadau'r defnyddwyr

- gweithio gyda busnesau i'w hannog i ddefnyddio brandio dwyieithog a chyflogi gweithwyr dwyieithog
- gweithio gyda'r Urdd a'r Fenter Iaith i hyrwyddo'r Gymraeg
- cyllid Llywodraeth Cymru ar gyfer Canolfan Iaith newydd yn Ysgol Glan Clwyd
- ymestyn Canolfan y Dderwen yn y Rhyl er mwyn ehangu'r ddarpariaeth Cymraeg
- recriwtio siaradwr Cymraeg rhugl yn y Gwasanaethau Ieuenctid, a chynnal sesiynau pêl-droed Cymraeg yn y Rhyl gyda thrigain o bobl ifanc yn cymryd rhan
- gwaith mapio'n digwydd gyda Fforwm Iaith y Sir
- Grŵp Llywio'r Iaith Gymraeg

Mesur llwyddiant – ystyried yr effaith ar y Gymraeg/gweithredu'n fewnol

- roedd y Cyngor yn fodlon fod yno drefniadau cadarn ar waith ar gyfer ystyried yr effaith ar y Gymraeg wrth benderfynu ynglŷn â pholisïau neu ddyfarnu grantiau
- bu'r ymateb i'r Safonau'n gadarnhaol ac nid oedd fawr ddim wedi newid o gymharu â'r hyn y bu'r Cyngor yn ei wneud o dan y Cynllun Iaith blaenorol – tybiwyd fod mwy o sesiynau un-i-un gyda staff wedi'u cynnal drwy gyfrwng y Gymraeg, a phrin y defnyddiwyd cyfieithwyr ar eu cyfer.

Roedd yr aelodau'n falch o weld y berthynas waith ragorol rhwng y Cyngor a Swyddfa'r Comisiynydd, a oedd yn hwyluso datblygiad pellach y Gymraeg yn Sir Ddinbych. Rhoddwyd clod arbennig hefyd i lwyddiant Côr y Staff, a oedd bellach yn derbyn ceisiadau i berfformio. Cafwyd trafodaeth ynglŷn â defnyddio *Facebook* yn

Gymraeg a Saesneg, ac fe gadarnhaodd y swyddogion y gofynion a gytunwyd â Swyddfa'r Comisiynydd o ran hynny, ac fel cynghorwyr roedd yr aelodau hefyd yn rhannol gyfrifol am roi negeseuon dwyieithog a rhannu postiadau ar y ddwy dudalen *Facebook*, yn ogystal â chodi ymwybyddiaeth o'r dudalen Gymraeg. Cadarnhaodd y swyddogion hefyd y byddai'r Cyngor yn dal i amlygu'r dudalen *Facebook* Gymraeg, ac yn dal i gyhoeddi negeseuon yn Gymraeg a Saesneg ar yr un pryd. Nododd yr aelodau bod ymateb Swyddfa'r Comisiynydd yn adlewyrchu perfformiad y Cyngor bryd hynny, ac roedd llawer o waith wedi'i wneud yn y cyfamser, gan gynnwys y Ganolfan Feithrin newydd yn y Rhyl. Gofynnwyd am fwy o wybodaeth ynglyn â'r ddarpariaeth Cymraeg ychwanegol yng Nghanolfan y Dderwen yn y Rhyl a chytunodd y swyddogion i gysylltu â'r Tîm Moderneiddio Addysg i gael mwy o fanylion, ac adrodd yn ôl i'r aelodau wedi hynny.

Diolchodd y Cadeirydd i'r swyddogion am yr adroddiad cadarnhaol, gan ddweud mor galonogol oedd y cynnydd a wnaethpwyd a'r holl waith oedd yn mynd rhagddo i gynnwys y Gymraeg a'i hyrwyddo.

PENDERFYNWYD derbyn a nodi'r cyflwyniad ynglŷn ag ymateb Comisiynydd y Gymraeg.

9 GWAITH PARTNER IAITH

Cyflwynodd yr Arweinydd Tîm – Cyfathrebu a Rheoli Ymgyrchoedd adroddiad (a ddosbarthwyd eisoes) gan roi cyflwyniad *PowerPoint* ynglŷn â Phartner Iaith, sef fforwm draws-sirol a oedd yn ymchwilio i ffyrdd y gellid datblygu'r Gymraeg yn strategol ledled y sir. Swyddogaeth y Partner Iaith oedd:

- cyfrannu at darged Llywodraeth Cymru o gael miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050 drwy weithredu gweledigaeth leol i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yn Sir Ddinbych
- ehangu cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg
- codi ymwybyddiaeth o werth y Gymraeg
- cydweithio â phartneriaid i drafod, rhannu syniadau ac osgoi dyblygu gwaith
- gweithio ar lefel partneriaeth i nodi unrhyw fylchau yn narpariaeth y Gymraeg a mynd ati i fodloni'r anghenion
- hybu'r Gymraeg yn yr economi leol a gwasanaethau cyhoeddus
- pwysleisio gwerth economaidd-ddiwylliannol yr iaith yn y diwydiant twristiaeth
- pwysleisio mor bwysig yw'r iaith i'r sefydliadau hynny sy'n gyfrifol am brosiectau adfywio.

Roedd Partner Iaith yn cynnwys nifer o sefydliadau, gan gynnwys y Cyngor, ac roedd wedi bod yn ystyried cyfleoedd ar gyfer cyd-hyrwyddo, monitro Strategaeth Iaith Gymraeg y Cyngor a chynnal digwyddiadau hyrwyddo allweddol ar y cyd ledled y sir. Roedd y gwaith diweddaraf yn cynnwys mapio'r gweithgareddau oedd yn cael eu trefnu ym meysydd hamdden, plant, pobl ifanc, cymunedau, busnesau, teuluoedd a phobl hŷn. Er bod llawer yn digwydd yn y trefi mawr, roedd llai o weithgareddau yn ardaloedd gwledig y sir, ardaloedd ar yr arfordir a rhai ardaloedd yn ne Sir Ddinbych. Mewn ymateb i hynny roedd Partner Iaith yn argymhell:

- dal i fapio gweithgareddau nad oedd y sefydliadau partner yn eu harwain

- dadansoddi'r canfyddiadau erbyn mis Medi 2019
- gwneud argymhellion a gâi eu cynnwys mewn cynllun gwaith i'r dyfodol ar gyfer Partner Iaith
- cefnogi pwyllgorau iaith oedd eisoes wedi'u sefydlu ar gyfer Eisteddfod yr Urdd, ac ystyried sefydlu pwyllgorau ychwanegol yn yr ardaloedd hynny oedd â mwy o angen.

Nododd yr aelodau'r gwaith a wnaethpwyd gan Partner Iaith, a'r modd yr oedd yn cyflawni ei raglen waith bresennol. Cyfeiriwyd at y sefydliadau eraill oedd yn bartneriaid, a'r gwaith da a wnaethpwyd wrth hyrwyddo a datblygu'r Gymraeg, a gan ystyried yr amrywiaeth o wahanol sefydliadau, cytunodd yr aelodau y byddai'n fuddiol cael adroddiad ynglŷn â strwythurau partneriaeth y sefydliadau hynny, sut oedd y partneriaid yn rhyngweithio â'i gilydd, a sut oeddent yn cael eu hariannu (gan gynnwys cyfraniadau gan y Cyngor). Amlygwyd hefyd mor bwysig oedd swyddogaeth y cymunedau a'r angen i feithrin cyswllt â hwy wrth hyrwyddo a hwyluso'r Gymraeg ymhellach. O ran costau, nodwyd y darparwyd cyllid ar gyfer swydd Swyddog y Gymraeg, ond heblaw am hynny nid oedd cyllideb neilltuol ar gyfer datblygu'r Gymraeg, a disgwyliod y byddai unrhyw gostau'n cael eu talu o'r cyllidebau presennol. Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â'r perygl y gallai ymddangos nad oedd y Cyngor yn rhoi digon o arian at hyn, gan nad oedd yno gyllideb benodol, dywedodd y swyddogion fod y gwasanaethau'n neilltuo cyllid ac nad oedd unrhyw fylchau yn y ddarpariaeth wedi'u nodi. Hefyd, nid oedd unrhyw wasanaethau yn methu â chyflawni eu safonau o ran y Gymraeg. Ychwanegodd y Cyngorydd Huw Hilditch-Roberts y dylai Llywodraeth Cymru roi cymorth ariannol wrth wneud unrhyw newidiadau mewn deddfwriaeth neu bolisiau cenedlaethol i'w gweithredu yn lleol, gan gynnwys newidiadau yn y cwricwlwm addysg.

PENDERFYNWYD cymeradwyo'r dull o gyflawni rhaglen waith bresennol Partner Iaith.

10 RHAGLEN GWAITH I'R DYFODOL

Cyflwynwyd Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol y Pwyllgor i'w ystyried, a chytunodd yr aelodau ar yr ychwanegiadau canlynol:

- Y wybodaeth ddiweddaraf am Eisteddfod yr Urdd – eitem sefydlog ar raglenni cyfarfodydd yn y dyfodol
- Adroddiad Blynyddol i Gomisiynydd y Gymraeg – Gorffennaf
- Darpariaeth Hyfforddiant Cymraeg – Gorffennaf
- Sesiwn briffio ynglŷn â Sefydliadau Partner oedd wrthi'n hyrwyddo a datblygu'r Gymraeg – Gorffennaf.

Nodwyd y câi'r eitem y gofynnodd y pwyllgor amdani o'r blaen ynglŷn ag elfen fusnes Safonau'r Gymraeg ei chyflwyno fis Tachwedd.

PENDERFYNWYD, yn ddibynnol ar yr uchod, derbyn a nodi'r rhaglen gwaith i'r dyfodol.

Daeth y cyfarfod i ben am 11.55 a.m.